

Protocol d'actuació sobre mediació en casos de violència de gènere i domèstica

I. GRUP DE TREBALL DEL PROTOCOL

Aquest protocol ha estat elaborat per l'Àrea de Polítiques d'Igualtat i el Servei d'Atenció i Mediació prop de l'Administració de Justícia, adscrits al Ministeri d'Afers Socials, Justícia i Interior en compliment de la Llei 1/2015, del 15 de gener, per l'eradicació de la violència de gènere i la violència domèstica (d'ara endavant, "Llei 1/2015") i el Conveni del Consell d'Europa, de l'11 de maig, de prevenció i lluita contra la violència envers les dones i la violència domèstica (d'ara endavant, "Conveni d'Istanbul"). També en compliment de la Llei 3/2018, de mediació, del 22 de març, de mediació i del Reglament del Servei d'Atenció i Mediació prop de l'Administració de Justícia.

II. OBJECTE

Aquest protocol té com a objecte establir les normes d'actuació en mediació en casos de violència de gènere i violència domèstica, sota els principis de la Llei 1/2015, el Conveni d'Istanbul, la Llei 3/2018, del 22 de març, de mediació i el Reglament del Servei d'Atenció i Mediació prop de l'Administració de justícia.

Aquest document ofereix una eina pedagògica i procedimental amb perspectiva de gènere, ja que promou una pràctica de la mediació atenta a les desigualtats de gènere que caracteritzen les relacions familiars i de parella i, molt concretament, capaç de respondre a les situacions de violència de gènere i violència domèstica establint les normes d'actuació i els procediments de derivació, així com les coordinacions internes entre els serveis especialitzats que hi intervenen.

Igualment, fa referència a qualsevol forma de violència de gènere, produïda o no en l'àmbit de la parella, així com la violència domèstica, entesa com a violència familiar (sense raons de gènere). En aquest sentit, resulta aplicable la Guia de col·laboració, aprovada per la Comissió Nacional de Prevenció de la Violència de Gènere i Domèstica, que recull una contextualització completa d'aquest fenomen.

III. DETECCIÓ DE LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE I DE LA VIOLÈNCIA DOMÈSTICA I FAMILIAR

a. Violència de gènere o violència envers les dones

La Guia de col·laboració recull el protocol de detecció precoç de casos de violència de gènere que s'ha d'aplicar en la intervenció psicosocial. Per tant, els professionals de l'àmbit social o juridicosocial han de prendre en consideració les pautes d'entrevista, així com els indicadors expressats en l'esmentada Guia durant la seva activitat ordinària.

La mediació parteix de la premissa d'aconseguir una solució pacífica, amb total acord de les parts, i això fa que si hi ha una part que és superior a l'altra, es trenqui la mediació. És evident, doncs, que les mostres de violència, intimidació, amenaça o coerció, ja siguin presents, passades o futures, impedeixen que es dugui a terme una mediació.

Un dels principis fonamentals de la mediació és el principi d'igualtat de les parts. Per tant, és indispensable que les parts es trobin en condicions d'igualtat, ja que si hi ha una superioritat d'una part respecte de l'altra és quasi impossible arribar a una solució del conflicte a través d'un sistema de consens.

Aquest principi queda recollit a l'article 13 de la Llei 3/2018, del 22 de març, de mediació: "En el procés de mediació s'ha de garantir que les parts intervinguin amb igualtat d'oportunitats plena, i que es mantingui l'equilibri entre les seves posicions i el respecte dels punts de vista que expressen, sense que la persona mediatadora pugui actuar en perjudici o interès de qualsevol de les parts."

Malgrat que podem parlar d'igualtat formal, encara estem molt lluny d'una igualtat real i efectiva entre homes i dones. Les relacions familiars i de parella no són alienes a aquesta manca d'igualtat, ja que la perpetuen a través de la divisió sexual del treball i l'atribució tradicional de rols dins de la família basats en el gènere que situen les dones en una situació de desavantatge a l'hora de negociar o arribar a acords a través de la mediació.

Igualment, cal esmentar altres principis fonamentals de la mediació: la voluntarietat i la bona fe.

La mediació no pot ser imposada per cap tercera persona ni tampoc per una de les parts sobre l'altra. La finalitat de la mediació, arribar a una solució consensuada, resulta incompatible amb el fet que la solució pugui ser imposada; per tant, les parts han de ser lliures de decidir recórrer o no a la mediació i també són lliures per decidir abandonar-la en qualsevol moment del seu desenvolupament. Així es recull a l'article 10 de la Llei de mediació, que diu: "La mediació es basa en el principi de voluntarietat, segons el qual les parts són lliures d'acollir-s'hi o no, i també de desistir-ne en qualsevol moment. Ningú està obligat a mantenir-se en el procés de mediació ni a concloure'l mitjançant un acord."

En aquest sentit, el tribunal pot recomanar, dins d'un procés de litigi, d'assistir a una sessió informativa de mediació, i les parts poden declinar la seva assistència, tal com queda recollit en l'article 33: "El Tribunal pot, en el moment de rebre la demanda o en qualsevol altre moment del procés judicial, instar les parts d'aquest procés a trobar-se amb la persona mediadora amb la finalitat de cercar una solució amigable al litigi."

Tot i que la Llei 1/2015 no parla sobre mediació, la Llei 3/2018, del 22 de març, de mediació, a l'article 11.3 recull la interrupció del procés de mediació en el supòsit de violència: "La persona mediadora ha d'evitar qualsevol conducta discriminatòria o de preferència cap a una de les parts, sigui quin sigui el motiu. En cas que la igualtat i la llibertat de decidir de les parts no estigui garantida, especialment com a conseqüència de violència, ha d'interrompre el procés de mediació."

A banda, el Conveni d'Istanbul estableix a l'article 48 l'obligació dels estats part de prendre mesures legislatives o altres que siguin necessàries per prohibir models alternatius de resolució de conflictes obligatoris, inclosa la mediació i la conciliació, respecte de tots els tipus de violència coberts per l'àmbit d'aplicació d'aquest Conveni.

L'aprovació d'aquest protocol, d'acord amb els principis generals recollits a la Guia de col·laboració, suposa, a més de la prohibició continguda a la Llei de mediació, l'adopció de les mesures necessàries per garantir que les víctimes no siguin sotmeses a processos de mediació que impliquin un desavantatge tant pel que fa a les conseqüències penals derivades de la comissió dels delictes recollits al Conveni d'Istanbul com en els processos de separació o divorci.

La intervenció dels professionals de la mediació, un cop detectada una situació de violència de gènere, implicarà sempre la coordinació amb l'SAVVG per garantir la protecció de la dona i la valoració objectiva del risc.

b. Violència domèstica i familiar

La violència domèstica i familiar, tal com està definida a la Llei 1/2015 i el Conveni d'Istanbul, és la violència exercida en el terreny de la convivència familiar o assimilada per un dels membres contra els altres, contra algú dels altres o contra tots amb independència que s'hagi compartit el mateix domicili.

La violència domèstica o familiar es caracteritza fonamentalment per l'abús de poder, ja que s'adreça a persones amb una certa vulnerabilitat. L'edat, l'orientació sexual o la discapacitat, juntament amb factors de risc com el consum de tòxics (alcohol, drogues...) i l'assetjament escolar, són els elements més destacables davant la violència domèstica o familiar.

El gènere no és la causa última d'aquest tipus de violència, tot i que, com ja s'ha avançat, les relacions de parella i familiars estan força marcades per les desigualtats de gènere.

La Llei 1/2015 reconeix a les víctimes de violència domèstica i familiar el mateix estatut jurídic que a les víctimes de violència de gènere, però des d'un punt de vista psicosocial s'ha optat per oferir un tractament i una intervenció específics, ja que les causes i les dinàmiques familiars establertes són diferents de les de les víctimes de violència de gènere.

És per això que l'assistència integral a les víctimes de violència domèstica es fa al Servei d'Atenció a Víctimes de Violència Domèstica i Familiar.

Tot i que des d'un punt de vista doctrinal s'ha admès que la mediació és un mitjà apte per a la resolució de conflictes derivats de l'exercici de la violència domèstica o familiar, el nostre ordenament jurídic ha optat per prohibir la mediació en qualsevol cas de violència, ja que la llibertat i la igualtat entre les parts es veuen greument compromeses.

Quan ens trobem davant de víctimes especialment vulnerables (infants o joves, gent gran, persones amb discapacitat) i hi ha present un abús de poder que defineix especialment la violència domèstica o familiar exercida, la persona medidora no iniciarà o interromprà el procés de mediació i derivarà les víctimes al servei especialitzat corresponent (el Servei Especialitzat d'Atenció a la Infància –per als menors d'edat– i el Servei d'Atenció a les Víctimes de Violència Domèstica i Familiar –persones adultes–). Són els casos de maltractament infantil i maltractament envers la gent gran o persones amb discapacitat per part de familiars, persones cuidadores o persones que puguin exercir una tutela o curatela.

Qualsevol tipus de violència descarta la possibilitat d'efectuar un procés de mediació, sempre que el mediador ho detecti o en tingui coneixement. És per això que, d'acord amb l'article 11 de la Llei 1/2015, la formació en mediació demanarà continguts específics en violència de gènere i violència domèstica i familiar amb perspectiva de gènere.

IV. PROCEDIMENT

a. Violència de gènere o violència envers les dones

1. Procediment general

La persona medidora ha de tenir una actitud d'alerta i integrar en la seva activitat ordinària les pautes d'entrevista que s'han recollit a la Guia de col·laboració per detectar situacions de violència de gènere. És obligació, per

tant, de la persona mediadora descartar que davant d'un conflicte, familiar o no, hi ha una situació de violència de gènere darrer.

Per això, de manera rutinària, la persona mediadora haurà de coordinar-se amb l'SAVVG i amb la psicòloga del Cos de Policia i demanar a la Batllia si hi ha antecedents sobre violència de gènere.

No s'admetrà la mediació quan hi hagi una condemna per violència de gènere (ordenança penal o sentència) o quan es verifiqui l'existència de diverses denúncies, encara que hagin estat sobresegudes, per tal com impliquen, com a mínim, una conflictivitat forta.

En el supòsit que hi hagi antecedents o bé en cas que, després de les primeres entrevistes, pugui tenir la sospita de violència de gènere, la persona mediadora haurà de posposar la mediació conjunta i mantenir una entrevista per separat amb la víctima. Aquesta actuació haurà de vetllar per la seguretat de la víctima i, per tant, no haurà d'alertar la persona agressora.

Si la víctima confirma la situació de violència, la persona mediadora:

1. Informarà la víctima que ha d'aturar el procés de mediació i, si la víctima no vol, ho haurà de fer la persona mediadora sense posar en risc la víctima.
2. Informarà dels drets i recursos que té reconeguts en virtut de la Llei 1/2015.
3. Notificarà la situació detectada a l'SAVVG.

En aquest sentit, s'informarà la víctima del funcionament de l'SAVVG i s'entregarà el díptic informatiu, sempre que això no suposi posar en risc la víctima (casos de convivència amb la persona agressora, p. e.). S'informarà que la notificació a l'SAVVG és preceptiva, però que la vinculació és voluntària per part de la persona afectada. Igualment, s'informarà que li trucarà una treballadora o educadora social que actuarà com a referent per concertar una entrevista d'acollida i valorar quines són les seves necessitats integrals.

La notificació a l'SAVVG s'efectuarà mitjançant un informe breu a l'adreça electrònica igualtat@govern.ad d'acord amb el model que s'acompanya com a annex 1.

Especial atenció al supòsit de víctima de violència de gènere que vol sotmetre's a un procés de mediació

L'assistència a les víctimes de la violència de gènere establerta a la Llei 1/2015 és integral perquè afecta diverses esferes de la vida de les dones.

La intervenció s'efectua des de l'àmbit social, ja que l'estabilització de la situació econòmica i d'habitatge resulta cabdal per iniciar qualsevol procés de recuperació –sovint interromput o no iniciat per una forta dependència econòmica de la víctima envers la persona agressora–; des de l'àmbit psicològic

—el seguiment o tractament de les conseqüències psicològiques, emocionals, cognitives o conductuals que han pogut patir les dones víctimes i els seus fills i filles permet, entre altres coses, treballar i superar l'experiència traumàtica per situar-se de manera més segura i autoprotectora, aprenent a gestionar els recursos personals per apoderar-se i millorar l'autoestima—; i, finalment, des de l'àmbit jurídic, proporcionant a la víctima informació sobre els seus drets i recursos per poder sortir de la situació de maltractament, així com l'acompanyament durant el procés judicial, per evitar la victimització secundària o pal·liar-ne els efectes.

El treball interdisciplinari i en xarxa té com a objectiu final l'apoderament i l'autonomia de la dona que ha estat víctima de violència de gènere per garantir l'exercici ple dels seus drets fonamentals i les seves llibertats públiques.

No obstant això, la intervenció amb víctimes de violència de gènere s'efectua sota el principi d'atenció centrada en la persona, adequant les fases i els objectius planificats a les circumstàncies personals, socials, psicològiques, etc., per garantir l'assoliment real del treball socioeducatiu i l'efectivitat d'un veritable procés de recuperació emocional.

Malauradament, la separació física de la víctima respecte de la persona agressora implica, i molt especialment quan hi ha fills o filles comuns, l'inici d'un procés judicial per al qual, moltes vegades, la víctima no està prou preparada i apoderada per fer valdre els seus drets i els dels seus fills o filles, i les decisions judicials són adoptades pels operadors jurídics sense tenir en compte la violència viscuda per la víctima (per manca d'al·legació, de coneixement, d'acreditació, etc.), i s'adopten decisions com si d'un conflicte interpersonal es tractés. Això té un efecte molt pervers en la vida de la dona i en la dels seus fills i filles, perquè la dinàmica que s'instaura amb posterioritat al procediment judicial continua sota una asimetria de poder no corregida institucionalment i, per tant, es prolonga el maltractament a través d'accions o omissions més complexes que impliquen la continuació del patiment de la víctima, amb un increment de la indefensió apresada per part de la víctima i amb un sentiment d'impunitat per part de l'agressor.

Malgrat això, hi ha víctimes de violència que volen iniciar un procés de mediació o sotmetre-s'hi per diversos motius: enfortiment personal a través de recursos i habilitats pròpies, creença que una solució pactada sense la figura d'un batlle pot oferir una sortida més ràpida i acceptada per la persona agressora, evitar l'estigma d'un procés judicial o la possibilitat que l'autoritat judicial pugui conèixer la situació de maltractament, por de possibles represàlies envers la persona agressora i envers la mateixa víctima, etc.

Quan la persona mediadora detecti i confirmi la situació de maltractament, informará la víctima que la mediació no pot portar-se a terme en no oferir-se en aquests casos una resolució adequada, atès que no es donen els requisits necessaris per a la intervenció.

A continuació, informarà la víctima d'aquest protocol d'actuació amb l'activació de l'SAVVG de conformitat amb el procediment establert.

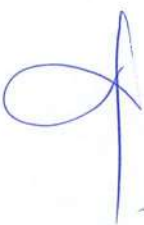
b. Violència domèstica i familiar

La persona medidora, quan detecti un cas de violència domèstica i familiar o bé es plantegi la mediació una situació familiar amb violència domèstica, no podrà iniciar o haurà d'aturar, si és el cas, el procés de mediació.

En tot cas, caldrà la prèvia coordinació amb l'SAVVDF, amb la psicòloga del Cos de Policia i amb la Batllia per conèixer els antecedents que pugui haver-hi sobre la situació familiar.

Un cop s'hagi detectat un cas de violència domèstica i familiar, la persona medidora notificarà el cas a l'SAVVDF, a l'adreça igualtat@govern.ad, mitjançant l'informe breu que consta a l'annex 1. Quan es tracti de maltractament infantil, s'informarà el pare o la mare que ha de fer la denúncia pertinent al Servei de Policia i, paral·lelament, la persona medidora notificarà el cas a la psicòloga del Servei de Policia perquè dugui a terme les gestions pertinents.

En el supòsit que s'hagi determinat la improcedència de la mediació, la persona medidora comunicarà a les parts que no es pot iniciar el procés o que s'ha d'interrompre si és el cas. A continuació, i amb garantia de la seguretat de la víctima, acordarà una entrevista privada per informar la víctima dels drets reconeguts a la Llei 1/2015, així com que ha notificat el cas a l'SAVVDF en virtut d'aquest protocol d'actuació, i s'entregarà el díptic informatiu de l'SAVVDF sempre que això no posi en risc la víctima. S'informarà que la notificació a l'SAVVDF és preceptiva però que la vinculació és voluntària, i que rebrà una trucada d'una treballadora social o educadora social per concertar una entrevista d'acollida i valorar quines són les seves necessitats integrals.

V. ADRECES ELECTRÒNIQUES DESIGNADES PER A LA DERIVACIÓ

- Persona medidora: mediacio@govern.ad
- SAVVG/SAVVDF: igualtat@govern.ad

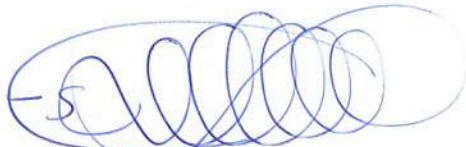
VI. PROTECCIÓ DE DADES PERSONALS

D'acord amb la disposició addicional segona, "Intercanvi de dades", de la Llei 1/2015, del 15 de gener, per l'eradicació de la violència de gènere i domèstica,

el Govern d'Andorra i la resta d'entitats que hi intervinguin, d'acord amb la Llei 15/2003, del 18 de desembre, qualificada de protecció de dades personals i les normes que la desenvolupen, es poden comunicar les dades per complir les disposicions previstes en aquesta Llei.

Andorra la Vella, 15 de gener de 2019

Per part del Departament d'Afers Socials,

Ester Fenoll García
Secretària d'Estat d'Afers Socials i Ocupació

Per part del Departament de Justícia i Interior,

Ester Molné Soldevila
Secretària d'Estat de Justícia i Interior

Annex

DERIVACIÓ D'EXPEDIENT

DATA	
SERVEI	

MOTIU	
-------	--

DADES DE LA PERSONA USUÀRIA

Cognoms i nom			
Data de naixement		Núm. de passaport/DNI	
Nacionalitat		Núm. de la CASS	
Professió/formació			
Altres dades d'interès			
Adreça			
Telèfons			

BREU DESCRIPCIÓ DE LA SITUACIÓ _____

DADES SOBRE LA INTERVENCIÓ EFECTUADA _____

COORDINACIONS EFECTUADES _____

ALTRES DADES A TENIR EN COMPTE _____